

grešamo razvodnico med Krko (gorenjo) in vodami, ki teko skozi Kočevje v Kolpo.

Z razvrstitvijo krajepisnega gradiva se ne moremo zadovoljiti. Škofja Loka se mora vendar omeniti na str. 44. (tura Ljubljana-Kranj) in povedati, da gre iz nje tudi stranska cesta po Poljanski dolini ali v Idrijo, ali pa na Cerknjo; a glavna cesta v Idrijo vodi iz Kalcev skozi Hotedrščico, in to bi se moralo opisati pri progi Ljubljana-Postojna. Iz Postojne kot središča Notranjske se izpeljajo potem druge stranske proge, na pr. Postojna-Vipava s stransko črto Razdrto-Senožeče. Opis »Rakeka« spada na str. 91. (Planina-Lož). V predgovoru poudarja g. pisatelj, da bode zlasti natanko opisal podzemeljske votline kranjske, a pri »otoški jami« (str. 87) je pozabil povedati, da so nekaj kapnikov od drugod prinesli in jih potem v tla zabili! Žrebčarija ima svoje pašnike v Biljah. V Šturiji (pravzaprav v Palah) ni nikakršnih »fužin«, ampak so samokovi. Vipava ni nikoli spadala pod »tržaško«, ampak pod goriško škofijo.

Grajati moramo samovoljno izkovane termine: skupek, pogričje, goratina, povodje itd. V zemljepisni znanosti imamo čisto natančno določeno terminologijo, in te se je vsakemu pisatelju držati, bodisi dobra ali slaba, ker vedne novotarije ne delajo drugega kot zmešnjavo. S. R.

Ročni kažipot po Goriškem, Trstu in Istri in Koledar za navadno leto 1900. Sestavil Andrej Gabršček. Cena 1 K 60 h. Trdo vezan 2 K 40 h. S pošto 10 h. več. Brezplačna priloga »Soči«. V Gorici. Tiskala in založila »Goriška tiskarna« A. Gabršček. 1900.

Da je »Kažipot« res praktično podjetje, dokazuje to, da je ta letnik že šesti. In koliko je napredoval v tem času! Povzpел se je do tolike popolnosti in natančnosti, da se bode res lahko rabil kot zanesljiv »vademecum« — kažipot — vsem onim, ki imajo kaj posla s primorsko, od poklicanih faktorjev toliko zanemarjeno pokrajino. A dasi naj služi »Kažipot« zlasti praktičnim potrebam, vendar je tudi na vnanje prav lično opremljen; to tem rajši poudarjamo, ker nas prav zelo veseli, da so baš po naši diaspori tako čvrste in podjetne tiskarske tvrdke (v Celovcu, Celju in Gorici). Kako poraben je »Kažipot«, smo se — ni davno tega — sami prepričali; gorečemu poverjeniku družbe sv. Mohorja je služil v to, da si je iz njega izbiral imena onih naših razumnikov, kateri še niso Mohorjani, a jih hoče pridobiti kot nove ude. Živa potreba primorskega »Kažipota« nam dokaže obenem, da je v istini naša pokrajina, po kateri nas on vodi. B.

Slovensko gledišče.

I. Dramske predstave. Predpustni čas za gledišče navadno ni ugoden, zlasti pa za dramske predstave ne. Zato smo opažali prejšnja leta, da sta v predpustu opera in opereta skoro popolnoma izpodrinili dramo. Tega letos ni bilo. Dasi so se zadnji čas res nekako kopičile operne predstave, je pa intendantca vendar gledala na to, da sta si bili, kar se tiče števila predstav, opera in drama vobče v nekakem ravnotežju. Ako se navzlic temu, da se intendantca ni ravnala po načelu prejšnjih let, ni bilo pritoževati radi obiska, je to pač veselo znamenje, veselo znamenje osobito za intendantco samo, katero navdaja to dejstvo lahko z zavestjo, da je hodila dozda po pravi poti in da je

znala s finim čutom spraviti v skladje potrebo občinstva z nalogo, ki jo ima gledišče.

Vendar pa nam dohaja od 15. januarja pa do 15. februarja ni prinesla mnogo takih dramskih predstav, o katerih bi se dalo kdo ve koliko pisati.

Pač bi bil Aškerčev »Izmajlov«, ki se je predstavljal, kakor smo omenili že zadnjič, prvikrat dne 19. januarja t. l., lahko predmet obširni in zanimivi razpravi; a ker se je videlo gospodu pisatelju potrebno, da na igri semtertja kaj izpremeni, je pač umestno, da se počaka s sodbo do tistih dob, ko se nam uprizori v novi, končni obliki.

Vse drugo, kar smo videli zadnji čas, pa je bilo bolj ali manj staro.

Dne 21. januarja so ponavljali ljudsko igro »Od stopinje do stopinje« in sicer na korist našega izvrstnega režiserja in igralca-prvaka, gospoda Inemanna, dne 25. januarja in 2. februarja so pokazali iznova svojo privlačno silo Govekarjevi »Rokovnjači«, a dne 3. februarja smo videli po daljšem premoru na našem odru spet enkrat Raimundovega »Zapravljivca«, na katerem smo se tako naslajali pred dvajsetimi in več leti!

Da Raimundovih iger ne gre zametavati kar tako, o tem uveri lahko vsakega baš njegov »Zapravlivec«, kajti ta nudi nekoliko prizorov, ki se odlikujejo po tako pristni realistiki, da bi se je ne bilo sramovati nobenemu modernemu pisatelju, in pa po tako finem humorju, da se je nemogoče odtegniti njegovemu vplivu.

Dne 13. februarja je bila tisoča predstava dramatičnega društva v slovesno razsvetljenem gledišču. Intendanca je imela izborna misel, proslaviti ta jubilej s ciklom slavnostnih predstav. Marsikoga pač je navdala tisoča predstava s pravim veseljem, druge morda pa tudi z — otožnostjo! Med zadnjimi sem bil jaz! — V triintridesetih letih nič več nego tisoč predstav? Koga ne zaskeli pri srcu ob spominu, kako se nam je godilo pred kratkim še na lastnih tleh? . . . Toda ponosni na tisočletno predstavo smo bili lahko eni kot drugi, torej tudi tisti, katerim je vzbujala otožne misli. Saj proslavljal se je pravzaprav le napredek našega gledišča, in ta je zares tolik, da smo vsi, brez razločka, lahko zadovoljni ž njim. Zlasti letos procvita naše gledišče tako, da nas navdaja z najlepšo nado, in da je bil g. E. Gangl v svojem prologu, s katerim se je pričela slavnostna predstava omenjeni večer in katerega je govoril g. režiser Inemann, popolnoma upravičen vzklikniti:

Slovincu je preteklost žalostna.

Bodočnost je njegova, le bodočnost! Da, bodočnost!

Odkar je izdal Stritar parolo: »Slovenije ni, Slovenija bodi!« se sploh nekoliko zavestneje obračamo v prihodnost, in prav je tako! Pustimo zgodovino — zgodovina smo mi! Toda dosegli bomo le tedaj kaj, če se vedno in povsod zavedamo jedra teh besed ter jih ne smatramo za — golo puhlico! . . .

Drama je bila zastopana ta večer po »Zhupanovi Mizki«, ki se je prvič igrala v Ljubljani leta 1789. Igra je za tedanje čase, v kateri je bila spisana, jako dobra, in pozna se ji, da je vzeta naravnost iz življenja. Čuditi se moramo pa tudi Linhartu, ki je to igro preložil na Slovensko, da je znal tujo snov tako prilagoditi domačim razmeram . . .

Da radost povodom napominanega jubileja ni vzkipela previsoko, zato imamo zahvaliti vsekdar naklonjeno nam c. kr. vlado, ki je s tem, da je preprečila nameravano uprizoritev Jurčičevega »Tugomera«, poskrbela za to, da

je kanila tudi kaplja grenkosti v čašo veselja. In zdaj sem radoveden samo na to: bode li ostalo samo pri protestu na papirju, za katerega se živa duša ne zmeni, ali pa bodo znali naši poklicani faktorji — recimo, naši državni poslanci — na pravem mestu, o pravem času in s primerno odločnostjo izposlovati to, da se bo ravnalo v prihodnje nekoliko drugače z nami! Ako se jim ne posreči to, potem — žalostna majka, potem tudi od prihodnosti nimamo pričakovati ničesar! . . .

Z.

II. Operne predstave. Minilo je že 60 let, da se je zavzel Rikard Wagner za uglasbenje oziroma tudi pesniško obdelanje — pisal je namreč svojim operam libreto sam — »Večnega mornarja«, ¹⁾ zadnje novitete slovenskega odra. Starost prišteje operi tej poznavatelj Wagnerjevega življenjepisja, mlademu slovenskemu odru je pa veljave, ko da je izmed zadnjih prvoboriteljev v vrstah naprednjaških proizvodov modernega duha. Mogočnost novo ustvarjajočega duha oživlja Wagnerjeva dela, pulzira v njih vroča kri, žari iz njih življenska krepost. V tonih izražena poezija je Wagnerjeva glasba, zato tudi vedno mlada, vedno na novo interesujoča za vsak poznejši rod.

Wagner je postal operi reformator. Podal se je v boj proti svojedobnim, po vplivu francoske opere razširjenim nazorom, po katerih je glasba le okrasek, le blišč in zunanji nakit besedi. Priboriti je hotel Wagner glasbi isto vrednost z govorjeno poezijo, proglobil je glasbo v tonovsko poezijo, to v spoznanju, da mora napojiti kakor besedo tudi glasbo prava pesniška vsebina. Postavil se je na stališče, da bodi glasba dejanju oduševljena podlaga, spev besedi primeren, ko beseda naraven, jasen govor. Ustvaril je tako muzikalno dramo in provzročil ž njo popoln, spočetka in še dolgo vrsto poznih let le v hudem boju izbojevani preobrat v skladanju. Preobrat ta temelji zopet v Wagnerju; danes vseobče vpoštevani, je pa vzročil preostali polet glasbene misli, čaroben razvoj v obvladanju orkestra, ki je postal spevu sovreden činitelj, in ki se je s tem otresel spon, v katero so ga vtesnjevali prejšnji nazori, prisojajoči orkestru le nizko nalogo spremljevalca.

»Večni mornar« kaže že vse posebnosti Wagnerjevega skladanja, vendar je v temeljnem zabarvanju in tudi v invenciji enako kakor še »Lohengrin« in »Tannhäuser« navdahnjen po romantizmu dobe vznika teh oper, niso iste še toli ekskluzivno Wagnerjevske, ko velikega tega skladatelja poznejši proizvodi. Opere te je smelo označiti kot dela, v katerih se vzpenja romantizem mišljenja nesen in povzdignjen po uspešnejšem načinu skladbetvorjenja h krepkejšemu in oduševljenemu izrazu, označiti jih je kot dela prehodne dobe, v katerih se dviga romantizem k veljavi muzikalne drame. Inštrumentovani spev postaja v njih simfonistiški, orkester si pridobiva v njih pristoječi mu ugled in mogočno veljavo.

Skrben in misleč, kakršen je bil Wagner pri ustvarjanju svojih umotvorov, je bil Wagner previden pred vsem v izbiranju dejanja, ki ga je uglasbil. Mitiško bajoslovje ga je vabilo v svoje tajnostno čarobno omrežje, in njemu je povzel vsaki svoji operi povest. »Večnega mornarja« je zajel iz holandske ljudske pripovedke, zavzela ga je globoka misel ljudske poezije, ki obdeluje v »Večnem mornarju« ne brez filozofske podlage človeški problem o odrešilni

¹⁾ »Večni mornar« je zložen l. 1841., za »Rienziem« (l. 1840.) kot druga izmed Wagnerjevih oper. Najmlajše operne skladbe tu ne štejemo.